

Tidsskrift

for

Landøkonomi.

Udgivet

af

J. C. la Cour.

Femte Række.

~~~~~  
**Sextende Bind.**  
~~~~~

Kjøbenhavn.

Det Schubotheske Forlag.

1897.

Planteavlen 1896.

Af Forsøgsbestyrer, Statskonsulent K. Hansen.

Det er vistnok sjældent, at Dommene over Aarets Høst lyde saa forskjelligt fra forskjellige Egne af Landet som for det nu afsluttede Aars Vedkommende, idet man i afvigte Sommer kunde finde alle Overgange lige fra næsten fuldstændig Misvæxt og til en Høst saa rig, som man kun sjældent ser — i alt Fald for de vigtigste Afgrøders Vedkommende. Aarsagen hertil er selvfølgelig at søge i de usædvanlig store Forskjelligheder, som Vejrforholdene frembød i Landets forskjellige Egne. Det gennemsnitlige Præg for Aarets Vejrforhold kan udtrykkes saaledes: et meget tørt Efteraar, der paa stive Jorder vanskeliggjorde en tilfredsstillende Behandling af Jorden til Vintersæden, og som ligeledes besværliggjorde en rettidig Efteraarspløjning. Et langt og mildt Efteraar, der begunstigede en kraftig Udvikling af den unge Kløver og ligeledes af Vintersæden, der dog paa Grund af Tørken i September mange Steder var kommen temmelig tyndt og uensartet op. Fra Efteraaret en umærkelig Overgang til en usædvanlig mild og næsten sneløs Vinter. Varmt Foraarsvejr allerede i Februar Maaned, der dannede Indgangen til et tidligt Foraars med omtrent normal Varme, meget lidt Nattefrost og ualmindelig rigelig Nedbør i April Maaned. En meget tør og meget varm Sommer, der dog for August og September Maa-

neders Vedkommende blev temmelig kølig og meget regnfuld. Men fra denne summariske Karakteristik forekom der imidlertid talrige og meget store Afvigelser, idet nogle Egne vare næsten regnløse, andre næsten for regnfulde. En jævn, blødende »Landregn« indtraf nemlig saa godt som aldrig i de tre egentlige Vegetationsmaaneder Maj—Juli, men den aldeles overvejende Mængde af dette Fjerdingaars Regnmængde faldt i Form af mer eller mindre stærkt lokaliserede Byger, ofte med ganske ringe og paafaldende skarpt afgrænset Udbredning. Ikke sjældent kunde man blive Vidne til, at en Mark fik en gjennemblødende Byge, medens Nabomarken knap fik en Regndraabe. Under disse Forhold vilde det være meget vanskeligt, selv ved Hjælp af et saa rigeligt Materiale som det, der er til Raadighed ved Affattelsen af denne Oversigt, at give et tro Billede af Høstens Udfald i Landets forskjellige Egne og for de forskjellige Afgrøder. Heldigvis har Statens statistiske Bureau iaar udsendt en foreløbig Redegjørelse for Høstens Udfald allerede i November Maaned, bygget paa de sædvanlige Indberetninger fra Kommunerne, altsaa hvilende paa et saa bredt Grundlag, som det ikke er muligt at tilvejebringe ad privat Vej. Af denne Redegjørelse i Forbindelse med Agerdyrkningsberetningen i Slutningen af Tidsskriftets sidste Bind ville Høstresultaterne fremgaa i store Træk, hvorfor der her skal henvises dertil. Hovedsummen deraf i Forbindelse med, hvad der fra anden Side foreligger, lader sig omtrent udtrykke saaledes for Landet som Helhed: Vintersæden gav meget rige Afgrøder, der indhøstede i udmærket Stand, saa at ogsaa Kvaliteten, baade af Kjærne og Halm, blev særdeles god. Rugen stod dog med Hensyn til Udbyttet lidt tilbage for Hveden. Vaarsæden var derimod meget knap, i Særdeleshed for Havrens Vedkommende, af hvilken der maaske ikke er høstet ret meget over Halvdelen af, hvad der høstede i 1895. Bælgsæden og Boghveden vare endnu tarveligere og kunne næsten siges at være mis-

Tidligst er Høsttidens Begyndelse angivet fra Hads Herred og fra Rødby-Eggen, nemlig henholdsvis den 13. og 14. Juli. Den tidlige Afslutning af Høsten gav rigelig Tid til Efteraarsarbejderne, og ikke faa Steder naaede man at faa en Del af Stubjorden skrællepløjet to Gange, hvorved det lykkedes at faa en Mængde Ukrudsfrø til Spiring i den fugtige Eftersommer. Som Exempel paa, hvad der kan naaes ved en saadan gjentaget Skrællepløjning, hver Gang efterfulgt af Ringtromling, skal anføres følgende Tal fra en Rugmark i jævn god Drift og som ikke er særlig uren. Rugen kjørtes ind den 1. August. Dagen efter skrællepløjedes Stubben første Gang. Anden Skrællepløjning fandt Sted den 27. August. Ved den umiddelbart før foretagne Optælling fandtes ca. 6½ Mill. Ukrudsplanter pr. Td. Ld. Den 25. September fandtes atter spiret ca. 5 Mill. Ukrudsplanter pr. Td. Ld., hvorefter Marken vinterpløjedes. Ved Optælling den 1. November var der endnu spiret ca. 1½ Mill. Planter — tilsammen altsaa ødelagt ca. 13 Mill. Ukrudsplanter pr. Td. Ld. efter Rug.

Den Forskydning med Hensyn til Arealets Benyttelse, som har fundet Sted i de senere Aar, har, saavidt det kan skjønnes, været fortsat iaar. Dog har Indskrænkningen af Hvedearealet næppe været stærk. Snarere har der, i alt Fald i visse Egne, været forøget Tilbøjelighed til at indskrænke Bygarealet, medens Arealet med Foderafgrøder sikkert atter iaar ere blevne noget udvidede. Roearealet har man i de fleste Egne af Landet ønsket at udvide yderligere, men Vanskeligheden ved at erholde den fornødne Arbejdskraft i rette Tid hæmmer desværre fremdeles Roedyrkingen i høj Grad. Trods Vanskelighederne har man dog ogsaa iaar langt hyppigere hørt om Udvidelser end om Indskrænkninger af Rodfrugtarealet, og det baade med Hensyn til Foderroer, Sukkerroer og Kartofler.

Den Opfattelse, der i afvigte Aar har været tilstede i Landets forskellige Egne med Hensyn til Værdien af

de nyere Kornsorter, og de Erfaringer, man mener at have indvundet om disse, ere vel i de fleste Henseender ikke væsentlig forskellige fra de senere Aars, men afviger dog paa enkelte Punkter derfra, medens tidligere Erfaringer paa andre Punkter ere blevne bekræftede. Der har som bekjendt i en Række af Aar været en ikke ringe Usikkerhed tilstede med Hensyn til, hvilken Rugsort man skulde vælge. Bestehorns Kæmperug vakte i sin Tid megen Opmærksomhed, hvilket havde til Følge, at denne Sort i Løbet af kort Tid vandt betydelig Udbredelse. Resultatet svarede imidlertid ikke til Forventningerne, og den nævnte Rugsort er nu atter meget stærkt paa Retur. Saa fik man Rimpaus Schlanstedter Rug indført. Denne var vel egnet til at vække Opsigt; det kraftige, stive Straa, der aldrig lagde sig, i Forbindelse med det 6—8 Tommer lange Ax var godt egnet til at imponere; og man blev imponeret. Støttet af en intensiv Reklame vandt den meget hurtig Indpas i en Mængde Jordbrug, hvor man glædede sig over den — indtil Høstresultaterne forelaa; da blev Glæden lidt blandet: Straaet var altfor grovt, Kreaturerne vragede det, og heller ikke til Tækning var det godt; Kjærnen var uensartet og gav meget Smaakorn, og — hvad der var det værste — Foldene stode i Antal som oftest tilbage for, hvad man før havde havt. Da man nogle Gange havde høstet de samme Erfaringer, begyndte man at blive betænkelig. Det næste Skridt var, at man indskrænkede Arealet, og dette har man fortsat med i de sidste 3—4 Aar. Resultatet er blevet, at den allerede nu er saa godt som uden Betydning; fra talrige Egne paa Sjælland, Fyen og Lolland, hvor den havde faaet Fodfæste, meddeler man, at den nu er »ganske opgivet« eller »næsten forsvundet igjen«. Kun ganske enkelte Steder, hvor man er særlig plaget af Lejesæd, holder man endnu paa den. Hvad der har bidraget meget til, at Schlanstedter Rugen nu snart er forsvundet, endnu hurtigere, end den vandt Indgang, er

den heldige Omstændighed, at man i de seneste Aar for saa vidt har faaet fast Grund under Fødderne med Hensyn til Rugsorternes relative Værdi, som det er bleven konstateret gennem Forsøgene, at der gives en enkelt bestemt Rugsort, der kan hævde Pladsen som Nr. 1, i alt Fald under de Forhold, hvor den hidtil er bleven prøvet, nemlig Bretagne-Rugen. Den store Udbredelse, som denne har faaet i Løbet af det sidste Par Aar, tør opfattes som et Vidnesbyrd om den Beredvillighed, hvormed man retter sig efter de Resultater, der indvindes gennem den landøkonomiske Forsøgsvirksomhed. Stadfæstende og tilfredsstillende er det at se, at Erfaringerne om Bretagnerugen saa godt som enstemmigt gaa ud paa, at den er betydelig bedre end den tidligere dyrkede Rug. Der anføres Exempler fra Praxis paa, at den har givet indtil 5 Fold mere end Schlanstedter-Rug paa samme Mark. Som værdifulde Egenskaber ved Bretagnerugen nævnes fra mange Sider først og fremmest en høj Ydeevne, endvidere en vægtig Kjærne, der giver fortrinligt Brød, fremdeles at den holder sig bedre oppe end Provsti- og »Dansk« Rug, at den synes bedre end andre at taale, at Faar og Vildt gaar paa den om Efteraaret og Vinteren, at den giver smuk og god Halm, og at den bedre end maaske nogen anden Sort taaler Blæst henimod Modningstiden. Naar man i Vest- og Midtjylland er noget betænkelig ved at indføre den af Hensyn til den sene Saatid, man der endnu ofte anvender, idet man endnu mange Steder der saar Rug baade i November og December, da vilde det vistnok være paa Tide, at man nu søgte at komme bort fra denne urimelig sildige Saatid, der næppe længere kan siges at nødvendig-gøres af Forholdene, men dernæst er det et stort Spørgsmaal, om ikke Bretagnerugen taaler ligesaa sen Saaning som den gamle danske Rug. Forsøg herover ere netop for Tiden i Gang ved alle Forsøgsstationerne. — At der iaar fra driftige Forretninger har været udbudt Sorter, forsynede med smukke Navne og glimrende An-

betalinger, er jo kun, hvad der finder Sted hvert Aar.

Det er værd at mærke sig, at hvert Folds Forøgelse af Rugavlen over hele Landet svarer til en Værdi af ca. 6 Mill. Kr. uden nogen Forøgelse af Produktionsomkostningerne.

Har Rugsørgsmaalet for Tiden en vis Aktualitet, da er dette i ikke ringere Grad Tilfældet med Spørgsmaalet om Bygsorterne. Her er man, ligeledes paa Grundlag af Forsøgene, forlængst paa det rene med, hvilken Sort der — i alt Fald i de fleste Egne af Landet — giver størst Afgrøde, nemlig Prenticebygget. I Henhold hertil vinder denne Sort ogsaa stadig større Udbredelse og fortrænger saavel Chevalierbygget som det gamle Landbyg. Vidnesbyrdene om Prenticebygget lyde da ogsaa næsten enstemmigt paa, at det er den mest produktive af alle prøvede Bygsorter. En bekjendt Landmand har eksempelvis i de to sidste Aar havt over 3 Fold mere af Prentice- end af Chevalierbyg, dyrket under samme Forhold. Trods Prenticebyggets bekjendte mangelfulde Gjennemskridning, der især gør sig gjældende i tørre Somre, synes den dog i sidste Sommer saavel som i den tørre Sommer 1893 at have hævdet sin afgjorte Overlegenhed. Som en anden Fordel fremheves det endvidere stadig, at den er kjendelig stivere i Straaet end Chevalierbygget. Om denne sidste Sort overhovedet vedblivende vil kunne hævde en fremtrædende Plads i vort Jordbrug, er næppe at betragte som givet og er nærmest afhængigt af, dels om det vil lykkes at fremstille en typisk Form af Prenticebyg med væsentlig smukkere Kvalitet, end denne Bygsort hidtil har havt, og med Bibeholdelse af dennes store Ydeevne, hvortil der synes at være gode Udsigter, dels hvorledes Goldthorpe-Bygget vil arte sig. Erfaringerne om denne nye Sort fra 1895 var, som det vil erindres, ikke meget opmuntrende, og med skuffede Forventninger opgav mange den endog strax. Den har vel heller ikke iaar været efter Ønske, idet den gennemgaaende har givet

2—3 Fold mindre end Prentice, for hvilken den ogsaa stadig staaer betydelig tilbage i Tøndevægt; men Dommen over den lyder dog gennemgaaende adskillig gunstigere end i 1895, idet den mange Steder synes at have foldet forholdsvis bedre, ligesom den ogsaa synes at have givet en fyldigere og vægtigere Kjærne. Samtidig har man flere Steder gjort den Erfaring, at naar den høstes et Par Dage før den er fuldmoden, formindskes Axsplidet, ligesom den da ogsaa i højere Grad antager den meget lyse Farve, som Bryggerne i Øjeblikket have fundet for godt at sætte Pris paa, en Farve, der vistnok vanskelig naaes hos Chevalier- og maaske slet ikke hos Prenticebygget, medens Kjærnen med Hensyn til Form og Krusning til Gjengjæld ikke taaler Sammenligning med typisk Prenticebyg. At vi iøvrigt endnu formaa at avle fint Maltbyg her i Landet, afgav Bygudstillingen i Industriforeningen et smukt Vidnesbyrd om, ligesom den smukke Sejr, dansk Maltbyg vandt paa den internationale Maltbygudstilling i London i Efteraaret, hvorved som bekjendt 3 danske Landmænd: Kammerjunker v. Beck, Stensø, Forpagter *de Neergaard*, Skjælstofte og Forpagter *Sonne*, Knuthenborg, hjemførte samtlige for udenlandske Bygprøver bestemte Præmier, vidner om, at det danske Landbrug ogsaa paa dette Omraade kan hævde en ærefuld Stilling paa Verdensmarkedet. Det er iøvrigt ikke uden Interesse, at ikke en eneste engelsk Udstiller fik Præmie for Goldthorpe-Byg ved denne Udstilling, hvilket kunde tyde paa, at det ikke er denne Type, de engelske Bryggere ønske draget frem; dog har den tørre Sommer muligvis havt sin Andel i dette Udfald.

Af nye Rodfrugtsorter har atter iaar Runkelroen »Adam« været prøvet. Det er imidlertid gaaet med denne som med Goldthorpe-Bygget, at mange paa Grund af det utilfredsstillende Resultat i 1895 fuldstændig opgav den med det samme. Til Gjengjæld har den iaar været prøvet paa en Del Steder for første Gang.

Resultatet har langtfra svaret til de Forventninger, hvorved man oprindeligt modtog denne Sort, og det er vel meget tvivlsomt, om den nogensinde vil naa at honorere den. Men man har dog iaar gennemgaaende været bedre tilfreds med den end ifjor. Adskillige have Indtryk af, at den omtrent kan staa Maal med en jævn god Stamme af Barres eller Elvetham. For at give fuldt Udbytte, stiller den dog antagelig store Krav til Voxevilkårene; sandsynligvis har den høje Sommergevarme været meget gunstig for dens Udvikling. — Enkelte have med stor Tilfredshed dyrket »Gul Flaske«, en Barreslignende Sort, der ligeledes er bragt i Handelen af Marktrøkontoret. — Af Kartoffelsorter har navnlig »Athene« og »Blaa Kampe« vundet forøget Udbredelse.

Plantesygdomme, foraarsagede af Snyltesvampe, have næppe optraadt synderlig ondartede i det afvigte Aar, idet nogle af de skadeligste og almindeligste Svampe, særlig Røstsvampene, kræve fugtigt Sommergejr for at udvikle sig stærkt. Den af Dr. *E. Rostrup* ifjor paaviste »Sortprik«, der da optraadte saa ødelæggende paa Bygget i visse Egne, synes iaar kun at have optraadt i meget ringe Grad, hvilket utvivlsomt staaer i nøje Forbindelse med Tørken i Vegetationstiden. Et temmelig omfattende Forsøg, der i afvigte Sommer udførtes med Understøttelse fra Landbrugsministeriet for at faa nævnte Sygdoms Udviklingsvilkår nærmere undersøgt og belyst, gav af samme Grund nærmest et negativt Resultat med Hensyn til Forsøgets centrale Formaal. Derimod have Insekter, Larver og lignende Fjender af Dyreriget optraadt temmelig ondartet. Saaledes har der lydt stærke Klager over Angreb af Oldenborrelarver, Bladlus og Jordlopper. Et her i Landet hidtil ukjendt, i Udlandet meget frygtet Insekt, den hessiske Flue, er iaar for første Gang fundet her i Landet af Fru Cand. mag. *S. Rostrup*, ligesom Dr. *J. E. V. Boas* for første Gang har henledt Opmærksomheden paa et andet Skadedyr, nem-